

ne budoucnosti a začne jednat nelidsky a nakonec bude přemožen smrtí, jestliže nechce přitakat základnímu paradoxu křesťanství: Přijmout životní postoj a smýšlení Ježíšovo. Jestliže se zajistí moudrostí, mocí nebo bohatstvím a nevydá se všanc. Jestliže nějak neriskuje život, nepopře a nepřekročí sám sebe. A co platí o jednotlivci, platí samozřejmě také o každém společenství a o každé společnosti. Naděje spásy je tedy jenom tam, kde je duch Ježíšův, přičemž není důležité, zda je Ježíš jmenován.“

Zcela na závěr jsou připojeny tři krásné modlitby: od D. Bonhoeffera, od F. Ch. Oetingera a od Notkera Balbula. ‚Zavírka všeho‘ přidává čtyři citáty: z Franze Kafky, z Nietzchova Zaratrustry, z 2S 14,14 a Zj 22,20b. Ten

poslední, jen čtyři slova, je řecky. Ne náhodou. Jako bychom tu slyšeli ve vši autenticitě Církve, volající: „Přijdiž tedy, Pane Ježíši!“

Je to pozoruhodná kniha, krásná formou a závažná obsahem. Má promyšlenou, prostou a přehlednou, ale zároveň vysoce estetickou grafickou úpravu. Obsahově je tu čtenář konfrontován s bytostným zápasem pokorného svědka Páně, který sevřen mocí Boží pravdy nemohl uhýbat do kompromisů většiny. Tak mu nezbylo než se utkávat s mnohou lidskou bídou i úzkostným a úzkoprsým konzervativismem, který brání církvi vstupovat svobodně pod kříž. Tak jsou minulé pohledy a zápasy autora knihy důležitým povzbuzením i varováním jak pro dnešek, tak i pro budoucnost.

Jan Heller

## ETIKA A DNEŠEK

*Etika a dnešek. Sborník referátů z mezinárodního semináře. Brno, Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity 1996. Řada společenských věd 15, 167 stran.*

Brněnské setkání etiků 10.–11. února 1995 bylo zaměřeno jak k teorii etiky, tak i k problematice profesních aplikací a k mravní výchově. Vydavatelé *Petr Jemelka* a *Milan Valach* příspěvky rozvrhli do dvou dílů: I. K současným problémům etické teorie (do s. 84) a II. Profesní etika a morální výchova (s. 85–167).

**I. K současným problémům etické teorie** Podle *M. Dokulila* už Pascal vyjádřil: „Všechny dobré zásady již byly vytýčeny. Nyní ještě zbývá je uskutečňovat.“ Nepodařilo se to uskutečnit

dosud, kdy logicky nelze překlenout mezi tím, CO JE a tím, CO MÁ BÝT. V postmoderně se politika, ideologie i ‚striktní etika‘ staly terčem posměchu a pluralita sama se vyhláší nejen politickou, ale i etickou hodnotou. Neguje se vertikální hierarchie hodnot, ty se staví nonhorizontálně vedle sebe: Je to útok proti univerzalizmu, proti tradičnímu chápání ‚*unus mundus*‘ – celistvého kosmu. Pluralita sama, jakkoliv je žádoucí, nestačí, protože z etického hlediska k ničemu nezavazuje.

*E. Gimeš* se zamýšlí nad mravními důsledky bolševické normalizace a

M. Valuch nad etikou v posttotalitní společnosti. V obou érách má významnou roli korumpování konzumem: Po státem dotovaném masném a masném blahobytu přichází ke slovu vyhraněný individualismus, uznávající jen vlastní prospěch. Pokusme se rehabilitovat ideál spravedlivé společnosti.

Z. Gierszewski (Institut vědy o kultuře, Univerzita Poznaň) analyzuje kulturní relativismus M. J. Herskovitze, který požaduje zastavení agrese Západu a „nevmešování se do způsobu života jiných národů“. Zachování míru v kulturně pluralistickém světě vyžaduje přijmout takovýto postoj.

V. Šiler (FF, Ostravská univerzita) ve stati „Triadická a holistická etika“ studuje nový model přívrženců New Age, který má vystřídat tradiční evropskou dualistickou etiku. Triadický model rozšiřuje oba protiklady jako zdraví-nemoc či dobro-zlo o jejich dialektickou syntézu, které ve staré Číně říkali *tao* a gnostikové *pleróma* – plnost. Triadická etika je v podstatě etikou holistickou, kde třetí prvek není pouze nadřazený, nýbrž zvláštní způsob zcelení obou. A právě tato celistvost má díky své vnitřní komplexitě svou zvláštní hodnotovou autenticitu (s. 42). V tomto světle je chybná interpretace antického etického požadavku umírněnosti: Ta není hledání moudré rovnováhy mezi dvěma etickými extrémy, zlaté cesty uprostřed, nýbrž onou vyšší rovinou celistvosti, v jejímž rámci může dobro integrovat i pozitivní funkce zla.

Tripartitou vztahu mezi krásnem, dobrem a pravdou od Platóna po Konráda Lorenze se zabývá V. Spousta (PdF MU Brno).

V 80. letech byl v USA zformulován tzv. neutilitaristický konsekvenčialis-

mus (H. Sidwick, E. Moore), jako reakce na utilitaristickou etiku. Podle V. Gluchmana (FF Prešov) spojuje je princip nestrannosti.

I. Čermák (Psychologický ústav AVČR, Brno) se zabývá mechanismy morální neangažovanosti z hlediska Bandurovy teorie morálky, jejímž ústředním motivem je seberegulace.

Sociologickými aspekty šikany, která bývá studována psychiatry a psychology jako didaktický vztah strůjce/oběť se zabývá J. Premusová. V úvaze „Etika pro dnešek“ si P. Jemelka (PdF MU Brno) všímá nárůstu ‚mluvení o etice‘ tj. planého moralizování, které supluje za etiku. Ani kritika poměrů, ani vychvalování *statu quo* však není etika. Etika jako vědní obor má vytvářet rámec pro představu jak lidsky žít (s. 73). Podle D. Špirka (CHTV STU Bratislava) nutno odmítnout hodnotovou neutralizaci přírody, vedoucí k jejímu drancování ve jménu člověčího blahobytu. Musíme se vrátit k antickému (a orientálnímu) postoji, že příroda byla svébytnou nejvyšší hodnotou, kterou ekologicky uvažující Aldo Leopold zformuloval do kategorického požadavku uchovávat „stabilitu, integritu a krásu biotického společenstva“. Východiskem prý může být ‚odpovědný‘ antropocentrismus.

V. Němec (STUŽ, Praha) referoval o sympoziích „Hornické Příbrami“, kde sekce „Geoetika“ jako první na světě zmapovala r. 1994 okruh geoetických problémů. Byla i na programu sjezdu geologů v Pekinu 1996.

**II. Profesní etika a morální výchova (s. 85–167)** A. Luknič se zamýšlí, k čemu je eticky zavazován vysokoškolský učitel. Profesní etika pedagogů

v privatizovaném školství je tématem *V. Šilera*. *Z. Rozum* pojednává o etice v policejní praxi. – O mravní hodnotové orientaci vysokoškoláků v Košicích referuje průzkum *V. Gluchmana*. Přestali věřit v socialistické hodnoty socialismu, ale neosvojili si ideály jednotlivce, ochotného pracovat ve prospěch společnosti.

*D. Čuchranová* (PdF UK, Bratislava) soudí, že religionistika by měla mít významné postavení při přípravě učitelů etické a občanské výchovy a rozvíjet tak toleranci. – Nad vztahem svobody a mravní výchovy se zamýšlí *I. Oborný* (FTV UK Bratislava). *L. Bohunická* varuje, že na Slovensku ideál morálně zralého, vzdělaného absolventa se brzy může stát „nepotrebnou vizíou“: Žádný vysokoškolský kurz etiky nenaučí studenty morálce, pokud se nebude uplatňovat ve veřejném životě. – *N. Ondrušková* referuje, jaké peripetie vyvolalo celoplošné zavedení etické výchovy v SR jako alternativy výuky náboženství. – Její kolegyně z katedry etické a občanské výchovy PdF UK Bratislava pojednává o humanizaci škol na Slovensku v kontextu alternativního pedagogického hnutí v západní Evropě. – Podle *A. Klimekové* (PdF UPJŠ Prešov) platí nadčasové zlaté pravidlo mrav-

nosti: Nepřikazovat, nezakazovat, orientovat mladé lidi na axiologickou stránku morálky a pomáhat jim, aby si „pravidla hry“ odvodili a zkonstruovali sami (s. 150). Proto vítá, že základem etické výchovy v SR se stalo dílo španělského vývojového psychologa R. R. Olivara „Etická výchova“ (Bratislava 1992). – O zkušenostech s předmětem „etická výchova“ pojednává *J. Kuzma* (FTVŠ UK Bratislava).

Dočkáme se doby, kdy výchova a vzdělávání zdravotně postižených se přestane dít z paternalistických pozic či jako projev milosrdenství a dostane povahu servisu? Nad etickým rozměrem integrace zdravotně postižených se zamýšlí *I. Antov*.

*L. Němcová* (VŠE Praha) nás seznamuje s pražskou konferencí „Byznys a etika“ 1. 12. 1994, která došla k závěru, že absence podnikatelské etiky je u nás závažný celospolečenský problém. Zvláštní pozornost byla věnována vlivu sdělovacích prostředků na etiku podnikání.

Etika díky *I. A. Bláhovi*, který v Brně plnil roli etizujícího sociologa, na MU přetrvávala v dobách, kdy ji mocipáni považovali za zbytečnou. Nutno vítat, že tradiční brněnská setkání s etikou pokračují.

*Boris Merhaut*

## POZDNÍ BARTH LIVE ČILI VIVA VOX CAROLI

*Karl Barth. Gespräche 1964-1968*, vyd. *Eberhard Busch. Gesamtausgabe*, sv. 28. *Theologischer Verlag, Zürich 1997, stran XVII + 646; DM 126 (pro subskribenty DM 108)*.

Postmoderní doba s sebou nese kromě celé řady nepříliš příjemných jevů i několik jevů příjemných. Patří mezi ně

soustředěnost nakladatelství na souborná vydání teologických klasiků moderny. Že mezi sebou postrádáme tvůrčí